

Slots- og Kulturstyrelsen

Fejøgade 1
4800 Nykøbing Falster
Telefon 33 95 42 00

post@slks.dk
www.slks.dk

17. december 2025
Jour. nr.: 25/04825

Fredning af Svanemølleværket, København

Afgørelse

Slots- og Kulturstyrelsen har besluttet ikke at frede kraft- og varmekværket, Svanemølleværket, (1950-53 af arkitekterne L. Hygum og Peder Christiansen og ingeniør Bak) på adressen Lautrupsgade 1, 2100 København, matr.nr. 5855 og 4796, Udenbys Klædebo Kvarter, Københavns Kommune.

Retsgrundlag

Beslutningen er truffet efter § 3, i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Spørgsmålet om fredningen har været forelagt Det Særlige Bygningssyn til udtalelse som krævet efter § 23, stk. 1, i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Baggrund

Slots- og Kulturstyrelsen underrettede i brev af 28. april 2025 om, at Det Særlige Bygningssyn har indstillet Svanemølleværket til fredning. Samtidig gennemførte styrelsen en høring herover med frist for bemærkninger den 15. august 2025. Efterfølgende forlængede styrelsen høringen til den 19. september 2025.

Forslaget om fredning af Svanemølleværket har været drøftet med ejere og brugere af Svanemølleværket (By & Havn, Ørsted og HOFOR), en mulig fremtidig bruger (Bygnings- og Udviklingsfonden DTM 4.0) samt Københavns Kommune før, under og efter høringsperioden.

Slots- og Kulturstyrelsen har modtaget ni høringssvar:

1. Akademiraadet, d. 16. juni 2025

2. Københavns Kommune, Klima og Byudvikling, Teknik- og Miljøforvaltningen, d. 30. juni 2025
3. By & Havn, d. 5. august 2025
4. Bygnings- og Udviklingsfonden DTM 4.0, d. 6. august 2025
5. Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, d. 14. august 2025
6. HOFOR, d. 15. august 2025
7. Københavns Museum, d. 18. september 2025
8. Akademisk Arkitektforening Lokalledelse København, d. 19. september 2025
9. Ørsted, d. 19. september 2025.

I fire af de modtagne høringssvar, fra By & Havn, HOFOR, Ørsted og Bygnings- og Udviklingsfonden DTM 4.0, gøres der enten indsigelse mod en fredning eller udtrykkes kritik af det foreslåede fredningsomfang. Københavns Kommune oplyser i sit høringssvar, at lokalplan for området er under udarbejdelse mhp. udvikling af området. Københavns Museum giver udtryk for at have vanskeligt ved at vurdere konsekvenser af en fredning for værkets fremtidige anvendelse samt realisering af planerne for området. Akademiraadet, Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur og Akademisk Arkitektforening Lokalledelse København støtter den af Bygningssynet indstillede fredning.

Resumé af høringssvar

Af centrale temaer i høringssvarene er: Svanemølleværkets arkitektoniske og kulturhistoriske værdier og betydning, Svanemølleværkets betydning som varmemforsyningsanlæg samt planer for udviklingen af Svanemølleværket og området omkring.

I det følgende behandles høringssvarene med udgangspunkt i disse temaer.

Indledningsvis bemærker Slots- og Kulturstyrelsen, at flere høringssvar peger på uklarhed i fredningsforslaget, navnlig vedr. fredning af kulgården. Styrelsen bemærker for god ordens skyld, at kulgården *ikke* er indgået som en del af fredningsforslaget.

Svanemølleværkets arkitektoniske og kulturhistoriske værdier og betydning

Akademiraadet støtter en fredning af Svanemølleværket bestående af kulgård, kraftværksbygning og omgivende mur med skur og vagtbygning samt asfaltbelægningen indenfor muren og omklædningsbygningen for havnearbejderne. Akademiraadet lægger til grund, at fredningen vil sikre autenticiteten ved den planlagte anvendelse som kommende teknisk museum, samt fastholde de stærke rumlige og landskabelige kvaliteter i skalaen af anlæggets monumentale mure ud mod havet.

Udviklingselskabet By & Havn I/S oplyser som ejere af grunden, at selskabet forventer at sælge størstedelen af matriklerne til DTM og HOFOR, og at selskabet anerkender, at Svanemølleværket er et markant og arkitektonisk betydningsfuldt bygningsværk, som kræver bevaring og stor omhu ved en fremtidig transformation til

ny anvendelse. By & Havn finder på den anden side ikke, at en række mindre bygninger samt den omgivende mur og kulpladsen har en kulturel og arkitektonisk kvalitet, der svarer til værket.

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur finder, at det er en vigtig og velbegrundet fredning, der sikrer et centralt stykke af Danmarks industri- og energihistorie for fremtiden. Foreningen peger på, at det er vigtigt med forbindelsen til havnefronten og at fastholde de tekniske spor, herunder olietank, anløbskaj med kajkant og havnebassin, så vel som spor i det indre af bygningerne eksempelvis jernbanespor, de nedhængende kulsiloer og sporene i gulvet efter kedlerne. Desuden vurderer foreningen, at Svanemølleværket står som et monumentalt og ikonisk anlæg i dansk industriarkitektur og bemærker, at værket endnu i dag er næsten uændret. Endelig opfordrer foreningen Slots- og Kulturstyrelsen til at undersøge, hvilke potentielle fredningsemner, der eksisterer blandt blokanlæg opført efter 1958.

HOFOR deler ambitionen om at bevare og formidle Svanemølleværkets historie, og at de er indgået i et samarbejde med Bygnings- og Udviklingsfonden DTM 4.0, By & Havn og Københavns Kommune. HOFOR finder imidlertid, at områdets kulturhistoriske kvaliteter bedst bevares og udvikles gennem en lokalplan. HOFOR gør indsigelse mod en fredning og finder, at fredningsforslagets omfang er uklart, for omfangsrigt, restriktivt og hæmmende for den fremtidige grønne omstilling af varmforsyningen. Det er selskabets opfattelse, at kulgården og perimetermuren står uden tydelige kulturhistoriske og arkitektoniske kendetegn som følge af ændringer og tilpasninger gennem årene. Desuden vurderer HOFOR i høringsbrevet, at det vil være nødvendigt i en anlægsfase at nedrive det meste af perimetermuren foruden havnearbejderskuret, samt at de nødvendige adgangsveje ikke vil være mulige at etablere under driftsforhold, hvis de eksisterende forhold skal bevares. I forhold til omklædningsbygningen for havnearbejderne vurderer HOFOR, at opførelsen af en varmeakkumuleringskøle med omfattende fundering vil nødvendiggøre nedtagning af bygningen, og at behovet for adgangsveje under den fremtidige drift vil skabe samme behov.

Københavns Museum vurderer, at Svanemølleværket har en høj bevaringsværdi og udgør et væsentligt eksempel på dansk arkitekturhistorie. Værket har stor betydning for fortællingen om både Københavns og Danmarks industrihistorie. Museet ser positivt på at gøre Svanemølleværket og dets nærmeste omgivelser tilgængelige for offentligheden. Museet bifalder anvendelsen af Svanemølleværket som teknisk museum, men har vanskelig ved at vurdere, hvilke konsekvenser en eventuel fredning vil få for værket fremtidige anvendelse og for realiseringen af planerne om et teknisk museum.

Akademisk Arkitektforening Lokalledelse København finder fredningen af Svanemølleværket afgørende, da bygningen og de omgivende mure, vagtbygningen, jernbanesporet, skuret mod syd og omklædningsbygningen for havnearbejderne mod nord har en særlig væsentlighed for arkitekturhistorien og den danske energifortælling. Desuden finder foreningen, at anlægget har stort potentiale som kommende teknisk

museum, og at fredningen vil være med til at understøtte, at Svanemølleværket kan fortsætte denne fortælling.

Ørsted, Bioenergy & Thermal Power A/S, er adkomsthaver til bygningerne på de to grunde. Selskabet oplyser, at det over for udlejer er forpligtet til at fraflytte grunden, når kraftværksaktiviteten stopper, samt at selskabet over for Energistyrelsen er forpligtet til at foretage en skrotning af kraftvarmeanlæggene, når aktiviteterne ophører. Ørsted anerkender Svanemølleværkets historiske og arkitektoniske betydning, Ørsted bemærker, at Københavns Kommune har klassificeret bygningerne som bevaringsværdige i klasse 2, hvorfor disse ikke uden nærmere tilladelse kan nedrives, og henviser til at Ørsted har ”arbejdet proaktivt med Bygnings- og Udviklingsfonden DTM 4.0, By & Havn, HOFOR og Københavns Kommune på at finde en fremtidig løsning for Svanemølleværket, som indebærer, at man bevarer de historiske bygninger.” Det er Ørstedes opfattelse, at de ønskede bevaringshensyn i væsentligt omfang vil blive sikret af DTM's ønske om kraftvarmeværkets hovedbygning til brug for et teknisk museum, samt at en fredning på en lang række punkter omvendt vil være en væsentlig hindring for sikring af en fornuftig fremtid for Svanemølleværket, og at dette kan påføre flere aktører en række økonomiske konsekvenser, som potentielt ikke står mål med fredningshensynet.

Svanemølleværkets betydning som varmemforsyningsanlæg

HOFOR oplyser, at de arbejder målrettet mod en mere bæredygtig varmemforsyning. Svanemølleværket huser i dag et naturgasfyret spidslastanlæg på 270 MW, der spiller en afgørende rolle i at sikre varmemforsyningen i København især i perioder med høj belastning, som fx kolde vinterdage eller når andre værker er midlertidigt ude af drift. For at fremtidssikre varmemforsyningen samt skabe mulighed for ny anvendelse af Svanemølleværket, skal HOFOR flytte det eksisterende spidslastanlæg ud og opføre et nyt varmemforsyningsanlæg med tilsvarende kapacitet i umiddelbar nærhed af det eksisterende anlæg. HOFOR planlægger at etablere et nyt varmemforsyningsanlæg, der både kan sikre forsyningen ved at erstatte de 270 MW, men også udgøre et væsentligt bidrag til den grønne omstilling af varmeproduktionen.

Et nyt varmemforsyningsanlæg skal tilsluttes en elforsyning af passende kapacitet, hvilket er muligt i området omkring Svanemølleværket. HOFOR oplyser, at efter længere tids analyser og dialog med Københavns Kommune (planmyndighed og varmemforsyningsmyndighed) samt By & Havn (grundejer) er kulgården den eneste realistiske mulighed for placering af et nyt varmemforsyningsanlæg, der skal kunne levere fjernvarme til det kollektive fjernvarmenet i hovedstadsområdet. For at bidrage til omstillingen af den nuværende varmeproduktion og sikre, at både borgere og virksomheder får en stabil varmemforsyning i fremtiden, kræves der en kapacitet på minimum samme MW som på det nuværende spidslastværk. Samlet set udgør disse forhold den væsentligste begrundelse for, at kulgården ved siden af Svanemølleværket er den eneste mulige og realistiske løsning, hvis HOFOR skal leve op til sin lovmæssige forsyningspligt og målsætningen om at udfase biomasse og fossile brændsler.

Ørsted peger i sit høringssvar på, at Svanemølleværket fortsat er et aktivt kraftvarmeværk, som indgår i kritisk infrastruktur for levering af varme til København. En fredning af Svanemølleværket, mens værket fortsat er i drift, vil alt andet lige potentielt besværliggøre den daglige drift og vedligeholdelse af værket for Ørsted i væsentligt omfang samt potentielt påføre Ørsted en række ikke uvæsentlige meromkostninger. Ørsted oplyser hertil, at de er nødsaget til i 2028 at foretage en levetidsforlængelse af spids- og reservelastanlægget for at dette ældre anlæg er forsvarligt og i henhold til tekniske forskrifter kan fortsætte drift frem til det tidspunkt, hvor HOFOR måtte være klar til at overtage driften af et nyt spids- og reservelastanlæg i nye bygninger.

Planer for udviklingen af Svanemølleværket og området omkring værket

Københavns Kommune oplyser i sit høringssvar, at kommunen er ved at udarbejde lokalplan med kommuneplantillæg, der blandt andet skal muliggøre et teknisk museum med erhvervshub i selve værket samt en ny varmecentral med vandtank og skorsten på kulpladsen. Endvidere oplyser kommunen, at der er et ønske om at åbne værket og kulgården mere op for offentligheden, lave en ny trafikafvikling samt at sikre at både kulgård og havnefront kan anvendes til parkering, bænke, beplantning mv. Det fremgår videre af høringssvaret, at det er at det er kommunens forståelse, at der uagtet fredningen vil kunne placeres museum i værket og bygges en ny varmecentral med tilhørende vandtank og skorsten i kulgården. Københavns Kommune ønsker dialog med styrelsen om de kommende planer for området.

By & Havn finder, at muren omkring kulpladsen og værket vil begrænse bylivet og den offentlige adgang til værket. At vagtbygningen og muren mod Løgstørgade (på den anden side af jernbanen mod syd) vil begrænse etableringen af en ankomstplads foran værket og synliggørelsen af værkets imponerende front. At det vil være nødvendigt at nedtage havnearbejderbygningen i forbindelse med opførelsen af spidslastanlægget. By & Havn finder det er væsentligt, at en eventuel fredning ikke utilsigtet modarbejder de målsætninger om åbenhed, byliv og tilgængelighed, som transformationen af området bør hvile på.

Bygnings- og Udviklingsfonden DTM 4.0 gør indsigelse imod fredningsforslaget. Fonden har i en årrække arbejdet for, at gøre dele af anlægget til et kommende teknisk museum og en endnu ikke udviklet HUB for teknologi og bæredygtighed, og som kan udnytte den tematiske og funktionelle synergi med museet. Fonden har udarbejdet en helhedsplan for området i samarbejde med HOFOR og Københavns Kommune. Fonden finder, at en fredning vil skabe betydelig usikkerhed om mulighederne i den omfattende transformation og forventeligt fordyre projektet i både anlæg og drift. Efter afholdelse af en arkitektkonkurrence, forventeligt i 2026, risikerer man ifølge høringssvaret med en fredning, at stå med et vinderforslag, hvor der uanset at det måtte udvise den fornødne respekt for de bærende arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, i praksis vil være alt for stor usikkerhed om realiserbarheden og økonomien, fordi dette er overladt til en efterfølgende sagsbehandling. Desuden finder fonden, at en fredning erfaringsmæssigt vil kunne påføre museumsdriften uhensigtsmæssige begrænsninger

og merøkonomi i forhold til det forudsatte. Endvidere finder fonden, at fredning af muren omkring kulpladsen, den øvrige mur, vagtbygning og skur strider imod intentionerne om offentlighedens adgang til området. Endelig finder fonden, at en fredning af asfaltbelægningen indenfor muren er uforståelig og risikerer at sætte helt unødvendige begrænsninger for mulighederne for at skabe de optimale uderum og tilgængelige ankomstforhold omkring museet.

Københavns Museum peger på, at Svanemølleværket har en høj bevaringsværdi og udgør et væsentligt eksempel på dansk arkitekturhistorie. Det har stor betydning for fortællingen om både Københavns og Danmarks industrihistorie. Københavns Museum ser positivt på at gøre Svanemølleværket og dets nærmeste omgivelser tilgængelige for offentligheden. Museet bifalder anvendelsen af Svanemølleværket som nyt teknisk museum og støtter visionen om at levendegøre og aktivere både bygningen og det omkringliggende byrum til glæde for byens borgere og besøgende.

Begrundelse for afgørelse

Svanemølleværket med gårdrum og omkringliggende mur og mindre bygninger skal gennemgå en større transformation i løbet af de kommende år. Der er mange interessenter i bygninger og området – og mange hensyn skal afpasses.

Styrelsen noterer sig den betydelige forståelse for Svanemølleværkets arkitektoniske og kulturhistoriske betydning, som høringssvarene giver udtryk for. Styrelsen bemærker også, at der er et udbredt ønske blandt interessenterne om at bevare og formidle de historiske bygninger og åbne området mod København. Styrelsen hæfter sig særligt ved, at der arbejdes med etablering af et nyt Teknisk Museum i Svanemølleværket, samt at Københavns Kommune er ved at udarbejde en lokalplan for området med henblik på områdets udvikling og til gavn for offentligheden. Samtidig hæfter styrelsen sig ved behovet for den nødvendige fortsatte drift af værket som del af energiforsyningen til København.

Styrelsen er enig i, at en fredning er et stærkt og indgribende myndighedsgreb, der kan bringes i anvendelse for at sikre bevaring af en bygnings arkitektoniske og kulturhistoriske værdier. Med en fredning følger myndighedssagsbehandling ved en række bygningsarbejder, hvilket skal tænkes ind i planlægningen af udviklingen og driften af bygninger mm. Dette greb skal derfor ikke tages i anvendelse, hvor der er andre eller bedre muligheder for at sikre bevaringsinteresser.

Slots- og Kulturstyrelsen har vurderet hensyn til bevaring af arkitektoniske og kulturhistoriske værdier i forhold til fortsat drift og de aktuelle visioner for udvikling af værkets funktion og området omkring værket. Ud fra en samlet afvejning er det styrelsens vurdering, at bevaringsinteresserne i tilstrækkeligt omfang kan varetages gennem den kommunale planlægning. Derfor beslutter styrelsen, at den foreslåede fredning ikke skal gennemføres.

Klagevejledning

I kan klage til kulturministeren over Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse. Klagefristen er 4 uger fra den dag, hvor beslutningen er offentliggjort på styrelsens hjemmeside, <https://slks.dk/omraader/kulturarv/fredede-bygninger/fredningssager-og-hoeringer>. Offentliggørelserne på hjemmesiden er sorteret alfabetisk efter, hvilken kommune ejendommen ligger i.

Klagen skal indgives skriftligt til Slots- og Kulturstyrelsen. Styrelsen sender klagen videre til Kulturministeriet sammen med den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse. Klagen kan sendes på e-mail til: cfk@slks.dk eller med post til Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv, Fejøgade 1, 2. sal., 4800 Nykøbing F.

Klage indsendt inden fristens udløb har opsættende virkning for beslutningen. Det betyder, at bygningerne med omgivelser er fredet under behandlingen af en eventuel klagesag, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Offentlig bekendtgørelse og tinglysning

Slots- og Kulturstyrelsen vil foretage offentlig bekendtgørelse af beslutningen på styrelsens hjemmeside www.slks.dk.

Kontakt os gerne, hvis der er spørgsmål.

Venlig hilsen

Mette Carstad

Enhedschef

Center for Kulturarv

Bygningsfredning og Arkitektur

M 21 37 73 53

meca@slks.dk

*Slots- og Kulturstyrelsen behandler dine oplysninger efter reglerne i Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.
[Sådan håndterer vi dine personoplysninger.](#)*

Henvisning til lovgivning

- Bygningsfredningsloven
lovbekendtgørelse nr. 219 af 6. marts 2018 om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer, www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/219
- Underretningsbekendtgørelsen
bekendtgørelse nr. 1565 af 9. december 2024 om hvilke bygningsarbejder i fredede bygninger der ikke kræver forudgående tilladelse,
www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1588

Kopi sendt til

- By og Havn, att. Anne Skovbro, ask@byoghavn.dk
- Ørsted A/S, att. Jens Andersen Grymer, JENAG@orsted.com
- HOFOR, att. Nana Gees, nge@hofor.dk
- Danmarks Tekniske Museum, Bygnings- og udviklingsfonden, att. Ulrik Winge, uw@tekniskmuseum.dk
- Københavns Kommune, CVR-nummer 64942212
- Københavns Kommune byensudvikling@tmf.kk.dk
- Københavns Kommune att. Helle Bay, helbay@kk.dk
- Københavns Museum, museum@kff.kk.dk
- Kulturmiljørådet for København og Frederiksberg, museum@kff.kk.dk
- Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, mail@byogland.dk
- Europa Nostra Danmark, kontakt@europa-nostra.dk
- Historiske Huse, sekretariat@historiskehuse.dk
- Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring, ulla.kjaer@natmus.dk
- Akademisk Arkitektforening, hoeringssvar@arkitektforeningen.dk
- Danske Landskabsarkitekter, dl@landskabsarkitekter.dk
- Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, KontaktFHF@gmail.com